

ر ر ع ا ل ر ر ا ل ل ی در ر ا

(ا ی د ر م یان زرس)

از : ا ل ا ی

چکیده پژوهش:

در تمام کشورهای جهان در حال حاضر چاره‌ای جز وصول مالیات

نمی‌باشد، نهایت اینکه کشورهایی در این زمینه موفق بوده اند که قانونی

مدون و بی نقص باتوجه به شرایط جامعه داشته و در عمل جامعه و مردم

معتقد و پایبند به آن قوانین بوده و همگی در راه تأمین منافع جمعی به

آشنایی با نویسنده :

آقای احمد امامی دارای
کارشناسی ارشد رشته
حسابداری از دانشگاه آزاد
واحد تهران مرکز بوده و
هم اکنون در اداره کل
رسیدگی به امور
حسابرسی شرکتها مشغول
به فعالیت می‌باشند.

این باور رسیده باشند که در پرداخت مالیات برای تأمین رفاه عموم و رفع

نیازهای جمعی هرگز نباید کوتاهی و دریغ داشته باشند.

اما باید مدنظر داشت، نظام مالیاتی که بیشترین درآمد را وصول نماید

لزوماً نمی‌تواند بهترین باشد. اینکه چنین درآمدی چگونه وصول شده

است و تأثیر آن بر عدالت اجتماعی و رفاه عمومی به چه میزانی است از

اهمیت زیادی برخوردار است. بعنوان مثال یک نظام ضعیف مالیاتی ممکن

است از بخشهایی که وصول مالیات از آنها بسادگی امکان پذیر است

بموقع و به میزان زیادی مالیات وصول نماید، (که نمونه بارز آن مالیات

حقوق است) در حالیکه از وصول مالیات بر درآمد واقعی شرکتها عاجز

باشد.

جامعه آماری در این پژوهش اداره کل امور مالیاتی مؤدیان بزرگ (اشخاص حقوقی) که به پیشنهاد

صندوق بین المللی پول در تهران و از تاریخ ۱۳۸۰/۴/۱ شروع به فعالیت کرده در نظر گرفته شده

است. اطلاعات لازم در قالب فرضیات و بصورت پرسشنامه از مدیران مالی، کارشناسان امور مالیاتی،

حسابرسان و حسابداران رسمی که در راستای اجرای ماده ۲۷۲ قانون مالیاتهای مستقیم وظیفه

حسابرسی مالیاتی این شرکتها را برای عملکرد منتهی به ۱۳۸۱/۱۲/۲۹ بر عهده داشته، جمع آوری

گردیده است. متغیرهای مستقل مهم این تحقیق که در قالب فرضیات مورد آزمون قرار گرفته

عبارت است از: ۱- کنترل و نظارت ۲- فرهنگ مالیاتی ۳- مؤدیان مالیاتی ۴- کارشناسان مالیاتی ۵- ضمانتهای اجرایی ۶- نرخهای مالیاتی

این پژوهش، درصدد است تا با شناسایی عوامل مؤثر بر فرار مالیاتی در شرکتها، ۱- به عنوان کار عملی برای دولت که بدنبال افزایش درآمدهای مالیاتی و عدم وابستگی کشور به فروش نفت می باشد، مد نظر قرار گیرد. ۲- ارائه راهکارهایی به سازمان امور مالیاتی کشور در جهت جلوگیری و کاهش فرار مالیاتی شرکتها.

یافته های پژوهش نشانگر آنست که فقدان نظام نظارت کارآمد مالیاتی، نبود ضمانتهای اجرایی مؤثر و هدفمند، کمبود تخصص کارشناسان مالیاتی، عدم بکاگیری صحیح درآمدهای مالیاتی توسط دولت، عدم آگاهی و شناخت مؤدیان نسبت به مفهوم مالیات قانونی و نرخهای مالیاتی از عوامل مؤثر بر فرار مالیاتی در شرکتها است.

در اقتصاد کنونی، مالیات از ابزارهای مهم مالی دولت می باشد و با توجه به اهمیت آن در اقتصاد کشور و همچنین در فرایند توسعه و بازسازی یکی از اصلی ترین ابزارها در جهت خصوصی سازی، تعدیل ثروت و توزیع مجدد درآمد به شمار می رود. یکی از مهمترین عوامل مؤثر بر ظرفیت مالیاتی، نگرش، برداشت و رفتار مردم در ارتباط با مالیات است که به فرهنگ مالیاتی مشهور است.

مردم باید بپذیرند که نفت ثروت مولد است نه درآمد مصرفی که دائمی هم نیست. دیگر اینکه مردم باید نقش حاکمیتی دولت را از قبیل ایجاد امنیت درک کنند و بپذیرند ایفای این نقش هزینه بردار است. در یک نظام مالیاتی عادلانه باید نشان داده شود که هیچ گونه تبعیضی وجود ندارد و آنکه از امکانات بیشتری در اقتصاد استفاده می کند در هزینه های اقتصاد هم مشارکت بیشتری دارد.

از طرف دیگر از دیدگاه اقتصاد دانان یکی از مفاهیم اصلی بودجه متعادل آن است که نسل حاضر نباید باز پرداخت بدهیهای دراز مدت دوره خود را به نسل آینده انتقال دهد. به بیان دیگر شهروندان نباید بهای خدماتی را که دریافت می کنند بعهده مالیات دهندگان سالهای آینده محول نمایند، و مفهوم حقوق بین دوره ای جزئی از مسئولیت پاسخگویی عمومی محسوب می شود که دولت نیز می بایست در اجرای این وظیفه مهم عواملی که باعث عدم تمکین مالیاتی می شود، شناسایی و راههایی برای مقابله با آن اتخاذ نماید. با توجه به مطالب فوق جهت برقراری پایبندی متعهدانه مؤدیان به تکالیف مالیاتی قبل از هر چیز لازم است تا عوامل مؤثر بر فرار مالیاتی شناخته شده و بعد از شناسایی این عوامل راهها و روشهای جلوگیری از آنرا جستجو کرده و ارائه نمود.

آثار فعالیتهای فرار از پرداخت مالیات می تواند تا حدی باشد که بین درآمدی که قانوناً باید وصول شود و درآمدی که جمع آوری می شود رابطه اندکی برقرار شود. همانطور که الکس رادیان (۱۹۸۰) متذکر شده است، مسائل مالیاتی از عدم کارائی کارگزاران جمع آوری مالیات به تنهایی ناشی نمی گردد. بلکه از ساختار اقتصادی، روابط اجتماعی و فرهنگی که در یک کشور

وجود دارد نیز تأثیر می‌پذیرد. کامیابی یا ناکامی نظامهای مالیاتی به میزان تمکین اختیاری و هم به قدرت اجرایی بستگی دارد.

فرار از مالیات، جزء اصلی فعالیتهای اقتصادی زیرزمینی بوده و اقتصاد دانان بیش از پیش در پی تجزیه و تحلیل این پدیده اند. نخستین تجزیه و تحلیل فرار از مالیات توسط $\square\square\square\square\square\square$ و $\square\square\square\square\square\square$ در سال ۱۹۷۲ انجام شد.

فرار از مالیات بنظر $\square\square\square\square$ با اقتصاد غیر قانونی و بنظر $\square\square\square\square$ با اقتصاد ریسک و عدم اطمینان ارتباط دارد. قسمت اعظم مدلهای ساخته شده در این زمینه، مربوط به فرار از مالیات بر درآمد است. آنطور که $\square\square\square$ می‌گوید: تقریباً در تمام این متون، افراد بدون توجه به اصول اخلاقی و در راه به حداکثر رسانیدن سود خودشان عمل می‌کنند. بعبارت دیگر آنها از کارکردن در اقتصاد پنهان احساس شرمساری نمی‌کنند.

- یک مدل ساده از مطلوبیت مورد انتظار شخص جهت فرار از مالیات

$$\square \{ \square \} = (1 - \square) \square \{ \beta x + P \} \{ (y - \beta x) - \Pi (y - x) \}$$

$\square$ درآمد فرد که همانند نرخ مالیات (β) بعنوان داده محسوب می‌شود.

$\square$ احتمال یافتن فرد فراری از مالیات =

Π نرخ مالیات با احتساب جریمه (در صورت عدم تنظیم فرم مالیاتی) =

x = درآمد اعلام شده از سوی افراد

$(\square - \beta x)$ = درآمد فرد در صورت لو نرفتن

$(\square - \beta x) - \Pi (\square - x)$ = درآمد فرد در صورت لو رفتن

$\square(\square)$ = میزان مطلوبیت که تابعی از درآمد فرض شده است

یک نتیجه ساده مدل عبارت از این است که اگر

$\beta < \pi$ باشد، درآمدها کمتر از واقعیت اعلام

خواهد شد و فرار از مالیات صورت خواهد

گرفت.

- دلایل نیاز به واحدی ویژه برای نظارت بر

مؤدیان بزرگ مالیاتی:

الف) نخستین دلیل در بهره گیری از چنین

واحدی این است که بیشترین سهم درآمدها از

ناحیه تعداد نسبتاً اندکی از مؤدیان مالیاتی

تأمین می گردد که علاوه بر پرداخت مالیات

خویش، مالیات مؤدیان دیگر را در قالب

نظامهای کسر مالیات تکلیفی می پردازند.

اطلاعات جمع آوری شده، حکایت از آن دارد

که به کمک نظارت بر تعداد محدودی از

مؤدیان مالیاتی با استفاده از سطح تقریباً

محدودی از منابع انسانی و غیر انسانی

می توان بر بخش عظیمی از عملیات وصول

مالیات، کنترل مطلوبی را اعمال کرد.

ب) دلیل دوم اینکه، مؤدیان مالیاتی بزرگ با

دیگران تفاوت داشته و به همین دلیل باید امور

مربوط به آنها را جداگانه و متفاوت مورد

رسیدگی قرار داد. مؤدیان بزرگ بطور کلی در

حوزه تجارت خارجی عمل می کنند، عملیات

کاری آنها پیچیده بوده؛ حجم معاملات

گسترده ای دارند؛ احتمالاً وابسته به مؤسسات

اقتصادی خارجی بوده؛ یا نمایندگان مؤسسات

خارجی هستند و یا خود شعبه هایی در خارج

از کشور دارند. این ویژگیها، ضرورت تأسیس

نظامهای نظارتی ویژه و برخوردار از کارکنان

کاملاً متخصص و کارآمد را نشان می دهد.

- عوامل مؤثر بر فرار مالیاتی در شرکتها:

۱- ضمانتهای اجرایی :

هر دستگاه مالیاتی برای رسیدن به اهداف

خود باید مکانیسمهایی نیز برای رسیدن به آن

تعبیه نماید که تشویقات و جرایم مالیاتی یکی

از بهترین ابزارها برای رسیدن به هدف

درآمدی مالیات و افزایش آن می باشد. لیکن

این ابزار می بایست کارایی لازم را نیز برای

رسیدن به مقصود داشته باشد که در ذیل به

بررسی آن پرداخته شده است.

- نظام تشویقات و جرائم مالیاتی:

نظام کارآمد مجازات و جریمه ابزاری اساسی
 برای افزایش تمکین مالیاتی است. نقش این
 نظام در تشویق مالیات دهندگان به تمکین
 داوطلبانه یکی از عوامل ارزیابی دستگاه
 مالیاتی است. در طراحی نظام تشویقات و
 جرائم باید بر تشویق مالیات دهندگان به
 پرداخت سریع مالیاتهای معوق و جلوگیری از
 فرار مالیاتی اشخاص حقیقی و حقوقی تأکید
 شود.

برای دستیابی به این هدفها، مجازات و
 جریمه‌ها باید: ۱- به محض ایجاد بدهی، جریمه
 مربوطه محاسبه و دریافت شود. ۲- افراطی و
 زیاد نباشد. ۳- از نرخ جاری سود بانکی
 بیشتر باشد.

تحقیقات نشان داده است که جرایم کمتر ولی
 مرتب، بیشتر از جرایم سنگینی که بطور
 موردی و نامرتب تعلق می‌گیرد، در کاهش
 فرار مالیاتی نقش مؤثرتری دارد. نظام تشویق
 و جریمه باید بنحوی اجرا شود که رفتار
 مالیاتی مؤدی متوسط را تغییر دهد، با این حال
 مؤدیانی که بی‌نظم هستند و قانون را
 رعایت نمی‌کنند باید مطابق مقررات با آنها

رفتار شود و نظام تشویق و جریمه با قاطعیت
 و صراحت اجرا شود.

ارتکاب اعمال خلاف قانون بار اول باید
 مشمول جریمه نقدی شود و در مراتب بعدی
 باید ضمن وصول مبلغ جریمه تأخیر، تأدیه
 مجازاتهای حقوقی و در مراتب بعدی
 مجازاتهای جزائی نیز در نظر گرفته شود. لذا
 در اغلب کشورها علاوه بر مجازاتهای حقوقی
 در مورد طفره یا فرار مالیاتی، تقلب و مانند
 آنها بعنوان جرم جنایی محسوب و برای
 متخلف بازداشت و حبس هم در نظر گرفته
 می‌شود.

از دیدگاه ریچارد دام و ملیکا کاسنگراد، جریمه
 قصور در انجام تکلیف قانونی باید بگونه‌ای
 طراحی شود که مؤدی را به انجام آن عمل
 تشویق نماید، اغلب حد مطلوب مجازاتها
 برابراست با احتمال کشف تخلف و میزان
 مالیات بالقوه‌ای که از عدم انجام تکلیف پس
 انداز می‌شود.

- بخشودگیهای مالیاتی:
 از دیدگاه ریچارد دام اولین و بدیهی‌ترین نوع
 بخشودگی میزان و حدی از درآمد است که بر

آن مالیاتی تعلق نمی گیرد. با کنار گذاشتن

صاحبان درآمدهای پائین از نظام مالیات

بردرآمد می توانیم تعداد زیادی از مؤدیان

مالیاتی کوچک را کلاً از نظام مالیاتی حذف

نماییم و تمرکز و دقت بیشتری جهت وصول

مالیات حقه از مؤدیان بزرگ انجام گیرد و با

اینکار به اصل منفعت- هزینه نیز بهتر

می توانیم دسترسی پیدا کنیم.

۲- کنترل و نظارت:

کنترل عبارت است از یک کوشش منظم در

ایجاد ضوابط عملیاتی براساس اهداف برنامه

جهت طراحی یک بازخور اطلاعاتی به منظور

مقایسه عملیات انجام یافته با استانداردهای از

پیش تعیین شده و در صورت وجود انحراف

میزان آن مشخص شود و در نتیجه هر اقدام

لازمی انجام گیرد تا اطمینان حاصل گردد که

منابع به مؤثرترین شکل در نیل به اهداف

سازمان بکار گرفته شده است.

ویژگیهای هر نظام کنترلی تا حد زیادی به

اندازه و پیچیدگی آن بستگی دارد. هر نظام

کنترلی دارای شرایط زیر می باشد:

الف) یک محیط کنترلی مناسب و مؤثر:

نشانگر تعهد و مسئولیت مدیریت است، نسبت

به کنترلهای داخلی و نظم و ساختار را به

سیستم کنترلی داخلی ارائه می نماید و شامل

عوامل زیر است:

۱- انطباق، صداقت و شایستگی کارکنان

۲- ساختار سازمانی ۳- تفکر مدیریت و

نحوه عملکرد آن ۴- عوامل مختلف برون

سازمانی که بر فعالیتهای و عملکرد تأثیر دارد.

ب) ارزیابی ریسک: عبارت است از شناسایی

و تحلیل ریسکهای داخلی و خارجی است. با

توجه به تأثیر ریسک در رسیدن به اهداف،

ارزیابی آن مدیران را در شناسایی ماهیت

احتمال خطرات، چگونگی برخورد با آن و

کنترلهای لازم می تواند کمک نماید.

ج) سیستم های اطلاعات حسابداری: می تواند

اطلاعات بموقع را کسب و برای انجام بهتر

فعالیتهای کارکنان در اختیار آنها قرار دهد.

۳- فساد مالی و اقتصادی :

- ویژگیهای نظام کنترلی:

گاه ممکن است یک مأمور مالیاتی هم به قانون اشراف کامل داشته باشد و هم در اجرای آن ماهر باشد اما برخوردی قاطع با مؤدیان خلافکار نشان ندهد، دلیل و انگیزه این امر را می توان در میزان شیوع فساد مالی که در بعضی از ادارات مالیاتی سایه افکنده است، جستجو کرد.

- تعریف فساد مالی و اقتصادی:

کلمه فساد ( ) از ریشه لاتینی

( ) به معنی شکستن یا نقض کردن

است و آنچه که شکسته یا نقص می شود،

می تواند یک شیوه رفتار اخلاقی یا اجتماعی و

یا مقررات اداری باشد.

با توجه به مطالب گفته شده می توان فساد

مالی و اقتصادی را سوء استفاده از مقام،

منصب، موقعیت، اختیارات، قوانین و مقررات

در جهت منافع شخصی یا گروهی تعریف

نمود.

- ابزارهای فساد مالی و اقتصادی:

مفاسد مالی و اقتصادی با استفاده از ابزارهای

مختلفی صورت می گیرد، که از آن جمله

می توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱- قوانین و مقررات: مهمترین ابزار فساد مالی و اقتصادی، سوء استفاده از قوانین نامناسب موجود، عدم وجود قوانین و مقررات درپاره ای موارد، و روشن و شفاف نبودن، بسیاری از قوانین و مقررات می باشد.

۲- جریمه ها:

نبود جرایم سنگین جزایی و کیفری برای

مؤدیان و ممیزان مالیاتی که مرتکب فساد

مالی و اقتصادی می شوند.

۳- کمبود برنامه های انگیزشی دولت جهت

پرداخت مالیات حقه

۴- امکان قضاوت و تصمیم گیریهای

شخصی: مانند حسابرسی مالیاتی توسط

حسابداران رسمی و کارشناسان مالیاتی که

در تعیین هزینه های قابل قبول و همچنین

درآمد می توانند اعمال سلیقه شخصی نمایند.

- رشوه:

از رایج ترین و گسترده ترین انواع مفاسد

مالی و اقتصادی است که نه تنها در داخل

کشور بلکه در سطح بین المللی نیز به شدت

رواج دارد و علاوه بر وارد نمودن زیانهای

شدید بر اقتصاد های ملی، اقتصاد و تجارت

حب جاه، مال، مقام و خود پرستی تسلیم و دچار انحراف می شود.

۳- عدم پایبندی به قانون:

فرد مجرم باید یقین داشته باشد که اگر

دستگیر شد، در هر مقام و منصبی هم که

باشد، مجازات وی حتمی و غیر قابل اغماض

خواهد بود. و گرنه وجود قوانین جزایی خشن

بدون اجرای قاطع و منصفانه آن به تنهایی

نمی تواند مانع حکم فرمایی روابط، رشوه و

مفاسد مالی شود. از طرف دیگر رواج رشوه

خود قانونمندی و نظام حقوقی جامعه را دچار

ترلز و اختلال می کند. مجرمین با امید به

رشوه و رابطه، در انجام عملیات مجرمانه

جرأت و جسارت می یابند.

۴- عدم آزادی بیان:

در جوامعی که آزادی بیان وجود ندارد و

مطبوعات و رسانه های جمعی در دست

گروهی خاص می باشد، امکان بیان افکار

مخالف و یا افشاگری در مورد فساد مقامات

دولتی و کارکنان دولت وجود ندارد و لذا فساد

پوشیده می ماند و در خفا رشد می کند، در

حالی که آزادی مطبوعات می تواند بطور

بین المللی را نیز در معرض خطر جدی قرار

داده است، انگیزه ها و عواملی که موجب شیوع

و گسترش رشوه خواری در جامعه می شود

عبارتند از:

۱- تبعیض و نابرابریهای اقتصادی و

اجتماعی: حقوق ناکافی کارمندان دولت، فقر و

تنگدستی و عدم تأمین نیازهای اولیه زندگی،

احساس حقارت و عقب ماندگی و محرومیت،

حرص و طمع، فرصت طلبی، زیاده خواهی و

فقدان شعور اجتماعی در افراد از جمله عواملی

هستند که در رواج رشوه در جامعه نقش

مؤثری دارند. تبعیض پدیده ای است که طبع

انسان حتی بصورت موقت نیز تاب تحمل آنرا

ندارد.

۲- ضعف اعتقادات دینی: با توجه به اهمیت

جرم رشوه در نظام حقوقی و کیفری اسلام،

بی تردید عدم اعتقاد دینی و تعهد مذهبی در

رواج رشوه اثر قابل توجهی دارد. ایمان و اتکاء

به خدا در جلوگیری از غوطه ور شدن افراد در

انحرافات نقش بسیار مهمی دارد. با نداشتن

ایمان و تقوای دینی و الهی، فرد در برابر طمع،

مؤثرتری از گسترش زمینه فساد در جامعه
حکایت از افزایش درآمدهای مالیاتی دولت در
جولوگیری کند.

۵- رواج بی اعتمادی در جامعه: تزلزل
افزوده دارد.

پایه‌های اخلاق اجتماعی می‌تواند هزینه‌های
مالیات بر ارزش افزوده نوعی مالیات غیر
سنگینی را برای جامعه در برداشته باشد. در

کشورهای در حال توسعه مانند ایران که
خدمات در هریک از مراحل تولید و توزیع
همواره با کمبود منابع در آمدی روبرو هستند،

رواج بی اعتمادی علاوه بر آشفتنی اجتماعی،
هزینه سنگینی را برای کنترل ایجاد می‌کند و
نهایی، پرداخت کننده کل مالیات تعلق گرفته به

ارزش افزوده ایجاد شده در مراحل مختلف
تولید و توزیع بصورت غیر تجمعی است. این
نیروهای کنترل کننده قادر به کنترل جامعه

نمی‌شوند و تضعیف سازمانهای نظارتی خود
مالیات در مراحل مختلف تولید و توزیع و
یکی از زمینه‌های اجتماعی گسترش فساد

مالی و اقتصادی محسوب می‌گردد.
مراحل قبل و بنابراین اجتناب از پدیده مالیات
و

۲- ویژگیهای مالیات بر ارزش افزوده^۲ و
آبشاری ( )^(۲)، در عرصه
اثرات آن بر فرار مالیاتی:

مالیات بر ارزش افزوده یک پدیده مالیاتی است
که بمنظور دستیابی به هدفها و معیارهای
اقتصادی کارایی، عدالت و درآمد از سوی

بسیاری از کشورهای جهان پذیرفته شده است
و مطالعات انجام شده در کشورهای مختلف
۱- مالیات بر ارزش افزوده پایه‌های مالیاتی را

گسترش می‌دهد و تقریباً همه اشخاص اعم از
حقیقی و حقوقی در معرض آن قرار می‌گیرند.
است که برخی از آنها عبارت است از:

² Value add tax

۲- به دلیل گستردگی و عمومیت داشتن مالیات

بر ارزش افزوده، در صورتیکه نرخ مالیاتی

پایینی نیز انتخاب و اعمال شود، بازده

اقتصادی آن بسیار قابل توجه و چشمگیر

خواهد بود. ضمن اینکه نرخ پایین مالیاتی،

انگیزه فرار از مالیات را نیز کاهش می دهد.

۳- مالیات بر ارزش افزوده در مقابل تورم،

مقاوم است. به این معنا که متناسب با تورم

افزایش می یابد و موجب حفظ قدرت خرید

بخش دولتی در مقابل تورم می گردد.

۴- مالیات بر ارزش افزوده به عهده مصرف

کننده نهایی است و چون وصول مالیات بر

عهده طرفی قرار گرفته که خود زیانی از این

کار نمی بیند، انگیزه مالیات گریزی تا حد

زیادی کاهش می یابد.

۵- بی طرفی مالیاتی به معنای عدم تأثیر

مالیات در تصمیم گیریهای مؤسسات نسبت به

انتخاب و راهکارهای مختلف، از جمله اوصاف

بارز مالیات بر ارزش افزوده است و بنابراین

در تخصیص منابع خنثی و بی اثر است و

موجب برقراری کارایی اقتصادی می شود.

۶- مالیات بر ارزش افزوده می تواند بصورت

هفتگی، ماهانه و یا فصلی دریافت شود و

بنابراین در مقایسه با مالیات بر درآمد شرکتها

«زیان ناشی از وقفه در وصول» بسیار ناچیز

خواهد شد.

- مباحث نوظهور فرار مالیاتی در قرن بیست

و یکم:

واقعیت این است که امروزه در همه کشورهای

جهان فرار از مالیات آسانتر شده است. گفته

می شود که یکپارچگی روز افزون اقتصاد

جهانی و گسترش مبادلات تجاری

الکترونیکی دو عامل تسهیل کننده فرار

مالیاتی است.

درحالیکه اقتصاد جهان روز به روز به سمت

یکپارچگی کامل پیش می رود و نقل و انتقال

نیروی کار و سرمایه به راحتی از کشورهای

با نرخ مالیات بالا را به کشورهای دیگر سوق

می دهد. دولتها در افزایش درآمد مالیاتی از

طریق بالابردن نرخ مالیات کمتر موفق میشوند.

و در عین حال گسترش مبادلات تجاری بر

روی شبکه های رایانه ای که امروزه درحال

پیشرفت سریع هستند، در آینده کار ممیزان

مالیاتی را در ردیابی معاملات دشوارتر از

پیش خواهد ساخت.

- مالیات منطقه ای، اقتصاد جهانی:

امروزه شرکتها و اشخاص از تحرک بین‌المللی

بیشتری از جهت نیروی کار و سرمایه نسبت

به گذشته برخوردار هستند و می‌توانند با

جابجا کردن حوزه فعالیت و اشتغال خود از

تفاوت نرخهای مالیاتی سود ببرند. این اقدام

یکی از اصلی‌ترین مسائلی است که دولتها در

زمینه کسب درآمد مالیاتی با آن روبرو هستند.

بیشترین مالیات بر درآمد اغلب از نیروهای

متخصص اخذ می‌شود که در عین حال دارای

بیشترین امکان جابجایی هستند. امروزه افراد

متخصص که از مهارتهای ویژه برخوردار

می‌باشند، می‌توانند نیروی کار خود را بدون

نقل مکان فیزیکی از طریق شبکه‌های رایانه‌ای

یا دیگر امکانات مخابراتی (مثلاً در قالب

خدمات مشاوره‌ای تخصصی) به متقاضیان

کشورهای دیگر ارائه کنند و معمولاً اینگونه

درآمدها را آسانتر می‌توان از دید ممیزان

مالیاتی مخفی کرد.

- واکنش مناسب دولتها:

دولتها در برابر تحولات ایجاد شده در اقتصاد

جهانی، پیوسته تعدیلات و اصلاحاتی را در

نظامهای مالیاتی خود بعمل آورده‌اند، در

زمینه روند جهانی شدن اقتصاد و کاربرد

فن‌آوری اطلاعاتی (IT) در تجارت و معاملات

تجاری اقدام مهمی صورت نگرفته است. به این

ترتیب می‌توان پیش‌بینی کرد که با گسترش

مبادلات تجاری از طریق شبکه اینترنت، نیروی

کار بیش از پیش بار مالیاتی را به دوش خواهد

کشید، زیرا سرمایه هر روز بیشتر قابلیت

تحرک بین‌المللی خواهد داشت و دولتها مجبور

خواهند بود برای جبران کاهش درآمد خود،

بیشتر به مالیات بر درآمد تکیه کنند. بعلاوه

مبادلات انجام شده از طریق شبکه‌های

رایانه‌ای، بیشتر کالاهای لوکس را از شمول

مالیات پنهان می‌کند تا کالاهای ضروری و

اساسی، در نتیجه بخش اعظم مالیات بر فروش

نیز بر کالاهای اساسی که بیشتر توسط

خانواده‌های کم‌درآمد مصرف می‌شود آنها

را بطور مضاعف تحت فشار قرار خواهد داد.

آیا اینها همه به معنای آن است که با ورود به

عصر اطلاعات، جهان شاهد نظامهای مالیاتی

۳- حسابرسی و رسیدگی در طی دوره	ظالمانه تری خواهد بود که منجر به افزایش
مالی و اجرای ماده ۱۸۱ قانون	نابرابریهای اقتصادی در جوامع خواهد شد؟
مالیاتهای مستقیم	روندهای موجود نشان می دهد که نظامهای
۴- استفاده از رایانه و سیستمهای	مالیاتی به این سمت حرکت می کنند، مگر اینکه
مکانیزه	دولتها تدابیر تازه ای بیاندیشند که باید منتظر
۵- پیشنهاد تشکیل بانک اطلاعات	ماند و دید.
مالیاتی	پیشنهادات
۶- پیشنهاد کارا نمودن مبحث	در این قسمت با توجه به عواملی که موجبات
جریمه‌ها و تشویقها	فرار مالیاتی را فراهم آورده است راهکارهایی
در بسیاری از کشورهای جهان فرض بر	را که می‌تواند سبب کاهش فرار مالیاتی شود
صحت سود ابرازی توسط شرکتها است و از	ارائه می‌گردد. لازم به توضیح است که در
طریق سیستم خود تشخیصی عمل می‌نمایند و	ارائه راهکارهای پیشنهادی نظرات تعدادی از
در این سیستم بصورت نمونه‌ای اقدام به	رئیس گروههای تشخیص مالیات اداره کل
رسیدگی دفاتر و اسناد و مدارک شرکتها	امور مالیاتی مؤدیان بزرگ، مدیران سازمان
می‌نمایند و چنانچه این شرکتها سود واقعی	حسابرسی و مدیران مالی لحاظ گردیده است :
خود را ابراز نکرده باشند، جریمه‌های بسیار	۱- کوتاه کردن مهلتهای قانونی یا
سنگینی نسبت به آنها وضع می‌شود که این	حذف بعضی از مراحل رسیدگی و
امر مانع از انجام تخلف از سوی بسیاری از	تشخیص
مؤدیان می‌شود. در حالیکه در کشور ما آنچه	۲- رسیدگی نمونه‌ای به گزارشهای
که بهتر و راحت تر از همه چیز قابل بخشیدن	حسابرسی مالیاتی که توسط
است جرایم مربوط به عدم رعایت قوانین و	کارشناسان مالیاتی، حسابرسان و
تکالیف قانونی است لذا پیشنهاد می‌گردد با	حسابداران رسمی ارائه می‌گردد .

- افزایش جریمه‌های نقدی و در صورت احراز حساب سازی و تقلب در شرکتها جهت کاهش درآمد مشمول مالیات علاوه بر جریمه‌های نقدی، جریمه‌های جزایی و کیفری سنگینی نیز برای اینگونه مؤدیان در نظر گرفته شود و با اینکار مؤدیان کمتر ریسک خواهند کرد که مالیات حقه خود را نشان ندهند و به هر طریق ممکن از جمله دو دفتره کردن حسابهای شرکت، فاکتورسازی و ... سعی در فرار مالیاتی داشته باشند.
- ۹- آموزش و ارتقاء سطح دانش علمی و فنی کارشناسان مالیاتی
- ۱۰- با توجه به تنوع فعالیت شرکتها که هر یک در زمینه‌های تولیدی، بازرگانی، خدماتی، پیمانکاری و ... فعالیت دارند پیشنهاد می‌گردد کارشناسان مالیاتی و موسسات حسابرسی نیز هر یک بطور تخصصی در یکی از زمینه‌های فوق فعالیت کنند تا با توجه به تخصص و تجربه‌ای که به مرور زمان از تشخیص مالیات این شرکتها بدست می‌آورند به جنبه‌های مختلف حسابداری مالیاتی اینگونه شرکتها تسلط کافی داشته و بتوانند موجبات کاهش فرار مالیاتی را فراهم آورند.
- ۱۱- یکی از مواردی که می‌تواند باعث گردد
- از طرف دیگر با افزایش تشویقهای مؤدیان خوش حساب بگونه‌ای عمل گردد که اینگونه مؤدیان به تکرار عمل خود راغبتر شوند و مؤدیان بدحساب نیز با توجه به این تشویقها در پرداخت مالیات حقه گام بردارند.
- ۷- ضرایب مالیاتی را برای تشخیص موارد علی‌الراس افزایش زیادی داد تا بعنوان مثال بعضی از شرکتها تشخیص علی‌الراس را بر انجام تکالیف قانونی ترجیح ندهند.
- ۸- با متخلفین اعم از مؤدیان، کارشناسان مالیاتی و موسسات حسابرسی برخورد سریع، قاطع و شدیدی گردد بطوریکه ریسک

مؤدیان در جهت پرداخت مالیات حقه گام بردارند آشنا و آگاه کردن آنها در زمینه نحوه مصرف مالیات می باشد که در این زمینه پیشنهاد می گردد در جهت افزایش اعتماد مؤدیان در زمینه مصرف صحیح مالیاتها، دولت در بودجه کل کشور نحوه خرج مالیاتهای وصول شده را دقیقاً مشخص و تفکیک نماید و این مالیاتهای وصول شده در مواردی هزینه و خرج گردند که موجب افزایش رفاه عمومی می گردند و مؤدیان اثرات پرداخت مالیات را بتوانند مشاهده نمایند بگونه ای که اعتماد مردم در زمینه نحوه خرج اینگونه درآمدها توسط دولت و استفاده بهینه از آن جلب گردد.

در این راستا بعنوان مثال وزارت امور اقتصادی و دارایی می تواند با همکاری بخش اقتصادی صدا و سیما اقدام به تهیه برنامه های رادیویی و تلویزیونی در مورد موارد مصرف مالیاتها و توجیه استفاده صحیح در جهت توسعه اقتصادی کشور بنماید.

۱۲- در جهت شناساندن مفاهیم مالیات و دلایل اخذ مالیات با توجه به اینکه این موضوع یک مسئله فرهنگی است و نیاز به یک برنامه ریزی بلندمدت دارد پیشنهاد می گردد در این راستا درسی در بلره مفاهیم مالیات قانونی و اثرات آن در دروس دبیرستان و دانشگاهها گنجانده شود و با استفاده از رسانه های گروهی در جهت شناساندن ماهیت مالیات در بین اقشار مختلف جامعه گام برداشته شود.

۱۳- یکی از مواردی که موجب فرارهای مالیاتی می گردد، نرخهای مالیاتی می باشد. در این باره پیشنهاد می گردد نرخهای مالیاتی بصورت مقطوع با توجه به قرائن قابل اتکا هر رشته فعالیت اخذ گردد. بعنوان مثال شرکتهای پیمانکاری که بر اساس قراردادهای خاص ملزم به انجام کار در یک برهه از زمان هستند، برای انجام چنین پروژه هایی که اکثراً طرحهای عمرانی می باشند و در نقاط دور افتاده کشور انجام می گیرد مدارک و مستندات کافی که مورد قبول وزارت امور اقتصادی و دارایی بابت مخارج انجام شده باشد را ندارند، پیشنهاد می گردد با توجه به چندین سال تجربه اینجانب در زمینه حسابداری مالی و حسابرسی شرکتهای پیمانکاری و

- مصاحبه‌های انجام گرفته با صاحب‌نظران بجای سود مشمول مالیات برای هر رشته از فعالیت شرکتهای پیمانکاری یک نرخ مقطوع مالیات و براساس دریافتی پیمانکار در سال مورد نظر که به تأیید کارفرما می‌رسد در نظر گرفته شود تا به این طریق اینگونه شرکتها هم در قیمت‌های پیشنهادی بتوانند بطور معقول تری عمل کنند و همچنین با این عمل به عدالت مالیاتی نیز می‌توان بیشتر نزدیک شد.
- ۱۴- پیشنهاد می‌گردد نرخهای مالیاتی با تعامل و در نظر گرفتن نظرات اشخاص ذینفع (دولت، اشخاص حقیقی، اشخاص حقوقی) تعیین گردد تا روحیه پرداخت مالیات افزایش یابد.
- ۱۵- با توجه به اینکه حساب‌برسان و حسابداران رسمی می‌توانند ابزار بسیار مفیدی برای وزارت امور اقتصادی و دارایی در جهت کاهش فرار مالیاتی و اخذ مالیات حقه باشند پیشنهاد می‌گردد:
- الف- قانون کلیه شرکتها دولتی و خصوصی را مکلف کند که حساب‌برس و بازرس قانونی خود را از بین حساب‌برسان و حسابداران رسمی انتخاب نمایند.
- ب- حساب‌برسان و حسابداران رسمی مکلف باشند در مدت زمان محدودی گزارش حساب‌برسی صورتهای مالی و حساب‌برسی مالیاتی خود را به حوزه‌های مالیاتی مؤدیان ارسال و اعلام نمایند و در صورت هرگونه سؤال و شبهه‌ای برای حوزه‌های مالیاتی در اسرع وقت توضیحات لازم ارائه گردد.
- ج- ادارات امور مالیاتی از طریق رسیدگی نمونه‌ای نظارت و کنترل قوی بر کار این موسسات داشته باشند.
- د- در جهت انجام حساب‌برسی مالیاتی به نحو احسن توسط این موسسات حتماً امکانات و آموزشهای لازم در مورد قوانین مالیاتی و □ توسط سازمان امور مالیاتی ارائه و فراهم گردد.
- ه- در صورتیکه این موسسات به مواردی از فرار مالیاتی برخورد کنند آنها را افشا نمایند و سازمان امور مالیاتی از طریق بانک اطلاعاتی در اختیار عموم حساب‌برسان و حسابداران رسمی قرار دهد تا در رسیدگیهای خود مدنظر قرار دهند.

پاورقیها:

۱- فرار مالیاتی : عبارتست از راههای غیر قانونی

که شرکتها برای پرداخت مالیات کمتر، انجام

می دهند و این از طریق توسل به ابزار و اعمال غیر

قانونی مثل حساب سازی، رشوه و ... صورت

می گیرد.

۲- مالیات آبشاری : به دلیل اینکه مالیات بر

فروش، با انتقال کالا از تولید کننده به عمده فروش

و از عمده فروش به خرده فروش و در نهایت از

خرده فروش به مصرف کننده تحقق می یابد و هر

بار به مالیات پرداخت شده در مراحل قبل، مالیات

تعلق می گیرد، مالیات آبشاری نام گرفته است.

فهرست منابع و مأخذ:

۱- رنگریز- حسن، خورشیدی- غلامحسین، مالیه

عمومی و تنظیم خط مشی مالی دولت، ناشر شرکت

چاپ و نشر بازرگانی، سال ۱۳۷۸

۲- ترجمه توکل- محمد، تدوین شده تحت نظر

فرهنگ توصیفی اصطلاحات بین المللی

مالیاتی، ناشر دانشکده امور اقتصادی، سال ۱۳۷۹

۳- توماس- جی جی، ترجمه نور بخش، منوچهری و

سپهری- کامران، اقتصاد غیر رسمی، ناشر مؤسسه

تحقیقات پولی و بانکی، سال ۱۳۷۶

۴- فساد مالی و اقتصادی، مؤسسه تحقیقات تدبیر

اقتصاد، جلد اول، سال ۱۳۸۲

۵- مالیه عمومی، تألیف هاروی اس روزن، ترجمه

عین اله علاء، ناشر دانشکده دارایی، سال ۱۳۷۲

۶- کنترل و نظارت، نوشته جمعی از اساتید مدیریت،

ناشر مرکز آموزش مدیریت دولتی، سال ۱۳۷۸

۷- قرن ۲۱، عصر فرار مالیاتی، فصلنامه بانک صادرات

ایران، شماره دوم، پائیز ۱۳۷۶، ترجمه دکتر آذرخش،

هفته نامه اکونومیست ۱۹۹۷.

۸- جعفری صمیمی- احمد، صالح نژاد- حسن،

جایگزینی مالیات بر ارزش افزوده برای مالیات بر

شرکتها و تأثیر آن بر بودجه دولت در ایران، بررسیهای

حسابداری شماره ۲۶ و ۲۷، سال ۱۳۷۸

۹- . . . . .

۱۰. . . . .

۱۱. . . . . ۳, ۷, ۱۵.

۱۲. . . . .

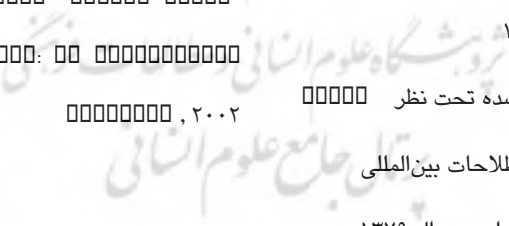
۱۳. . . . .

۱۴. . . . . ۱۹۸۷.

۱۵. . . . .

۱۶. . . . .

۱۷. . . . . ۲۰۰۲,

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پښتونستان ښار علمي او مطالعاتي مرکز
پرتال جامع علوم انساني

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی